

Neumann János autográf levelei a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában ^[1]

Neumann János születésének 120. évfordulója köszöntött ránk, és az emlékévé apropóján olyan iratanyagot igyekszünk bemutatni a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának megszámlálhatatlan gyűjteményei közül, amely eddig ritkán volt a reflektorfényben. Magyarország washingtoni követségének anyagai közt fennmaradt egy vékonyka dosszié, amiben Neumann autográf levelei is megtalálhatóak.

A szóban forgó iratok^[1] több mint négyéves időintervallumot lefedve (1935. február 8. - 1939. december 29.). mutatják be Neumann János és Pelényi János levelezését.^[2] Az itt található néhány autográf levélből egyet már bemutatott nyomtatásban a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a 2016-2017 folyamán nyitva tartó állandó kiállításának, a Nyomot Hagytak katalógusában.^[3] Még mielőtt a levelekre és azoknak a tartalmára rátérnénk, érdemes bemutatni, hogy miként került Neumann és későbbi levelezőpartnere, Pelényi az Amerikai Egyesült Államokba.

Neumann János a Fasori Evangélikus Gimnáziumban szerzett érettségije után a Budapesti Tudományegyetemen folytatta tanulmányait matematika szakon, majd Berlinbe ment, ahol többek között kémiát is tanult. Budapesten doktorált; a Zürichi Egyetemen pedig ezzel egyidejűleg vegyészmérnöki diplomát is szerzett. 1927 és 1929 között a berlini, majd 1929-től a hamburgi egyetem magántanárává vált. 1930-ban utazott először a tengerentúlra, majd 1931-ben Princetonban folytatta karrierjét, ahol először vendégelőadó, majd 1933-ban – legfiatalabbként – az egyetem rendes tanárává is kinevezik. Egészen a haláláig az egyetem, azon belül is az Institute for Advanced Study tagja maradt. A levelek keletkezésekor tehát már az egyetem rendes tanáraként próbálta felvenni és tartani a kapcsolatot Pelényi Jánossal.

Neumann János

Forrás: *Wikimedia Commons*

Pelényi ekkor Magyarország követeként működött az Amerikai Egyesült Államokban. Pelényi hagyatékának nagy része a tengerentúlon található, mivel amerikai származású feleségével ott kötött házasságot, majd a hivataláról 1940-ben történt lemondását követően ott telepedett le és élt 1974-es haláláig.^[4] Magával Teleki Pállal is szorosabb kapcsolatban volt: erre példa, hogy Pelényi tervezete nyomán az akkor második miniszterelnöki ciklusát töltő politikus igyekezett külföldre egy küldöttet kiküldeni, aki Magyarország megszállása esetén egy magyar emigráns kormány szervezését kezdhette volna meg.^[5] Ennyi kisebb kitérő után azonban nézzük, hogy miről szól a szóban forgó levelezés.

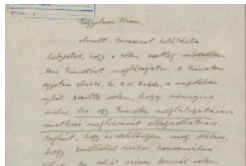

Pelényi János

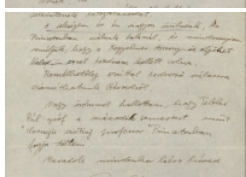
Forrás: Library of Congress

Olyan levéllel kezdődik az iratanyag, amelynek szerzője csupán itt bukkan fel a gyűjteményben. Ortway Rudolf[6] 1935. február 8-án írt levelében megemlíti, hogy örömmel venné, ha Pelényi látogatást tenne a Princetoni Egyetemen.[7] Ez kulcsinformáció, mivel az egész iratanyag jóformán csak arról szól, hogy Pelényit miként próbálják Princetonba elcsábítani egy előadás erejéig. Ortway úgy gondolja, hogy ősszel lenne alkalmas Pelényi látogatása, mert előtte Neumann Cambridge-ben, míg Wigner Jenő[8] szintúgy távol lesz. Levele végén azt írja Pelényinek, hogy nagyon hálás a magyar ügyek iránti érdeklődése miatt. Ortwaynak adott válaszában a diplomata arról írt, hogy örül a személyes ismertségnek, és elképzelhetőnek tartja, hogy ősszel előadást tartson.[9] 1935 novemberében egy levelet és egy táviratot is küld Pelényi János azért,[10] hogy találkozzon az ekkor még Baltimore-ban tartózkodó Neumannal. Nem tudjuk, hogy ez a találkozó valóban megvalósult-e, ám közel egy év múlva újfenntvetődik a kérdés: mikor tud Pelényi Princetonba jönni? Neumann arra kéri, hogy tartson előadást az egyetemen és erre Dr. H. W. Doods[11] az egyetem elnöke egyből időt is szakítana. Továbbá L. P. Eisenhart,[12] a Graduate School dékánja és Dr. A. Flexner[13] az Institute for Advance Study igazgatója is kiténtetésnek venné a látogatást (lásd az 1. számú dokumentumot!). E levélből azt is megtudjuk, hogy Teleki Pál gróf[14] a második szemesztert, mint „Carnegie visiting professor” szintén Princetonban fogja tölteni.[15]

1. számú dokumentum

[3]

[4]

[Tovább a galéria oldalára](#) [5]

1. számú dokumentum

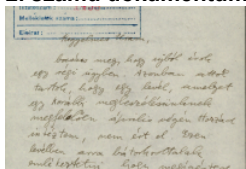
Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1936. december 9.

Pelényi ismét elhalasztja a látogatás időpontját, ugyanis Mexikóban – akkreditációjából adódóan[16] – és Kaliforniában kell tartózkodnia huzamosabb ideig. Arról is írt, hogy ő maga Teleki Pál kijövetelét szorgalmazta, de ez több ok miatt végül mégsem valósulhat meg. Neumannt egyben kéri, hogy ne említse sehol azt, hogy végül meghíusult Teleki útja, amíg hivatalos értesítést nem kap erről. Pelényi nem részletezte, hogy miért hiúsult meg a kérdéses út, így csak feltételezhető, hogy politikai okokról van szó.[17]

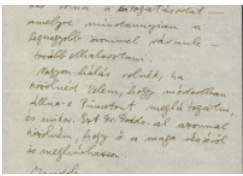
1937 májusában ismét próbálja felvenni a kapcsolatot Neumann Pelényivel (lásd a 2. számú dokumentumot!), azonban az egyik levélből – amelyet a magyar királyi követség ügyvivője, Balásy Antal fogalmaz meg – kiderül, hogy a követ azért nem látta a leveleket, mert Havannában tartózkodott ebben az időszakban.[18] Később világossá vált, hogy Kubában igen nehézkesek voltak Pelényi körülményei, így nem volt módja a gyors válaszáadásra. A követ ezen levelében arról is ír, hogy nem menne Princetonba, Paul van Zeeland, Belgium miniszterelnökének fogadásával van elfoglalva.[19] A politikus júniusi látogatásáról a korabeli sajtó is beszámolt.[20]

Sajnos mire a diplomata válasza megérkezik Princetonba, Neumann már New Yorkból Franciaországba utazott, ahonnan később Ausztrián keresztül Magyarországra érkezett.[21] (lásd a 3. számú dokumentumot!)

2. számú dokumentum

[6]

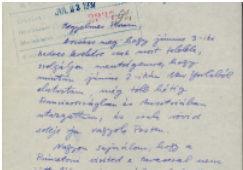

[7]

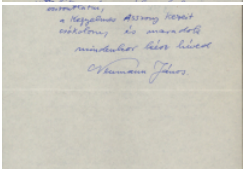
[Tovább a galéria oldalára](#) [8]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1936. május 11.

3. számú dokumentum

[9]

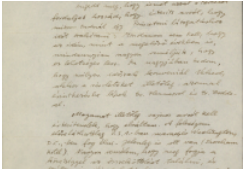
[10]

[Tovább a galéria oldalára](#) [11]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1937. július 13.

Neumann egy évszám nélküli levelében arról írt Pelényinek, hogy elvált feleségétől (lásd a 4. számú dokumentumot!). A papíroson csupán az írás keltének hónapja és napja látható (november 16.), ám ebben az esetben csak az 1937-es év jöhet szóba, ugyanis ekkor válik el első feleségétől, Kövesi Mariettától, akivel nyolc évig volt házas. Második feleségét, Dán Klárát 1938-ban veszi el, akivel 1957-ben bekövetkezett haláláig együtt élt.

4. számú dokumentum

[12]

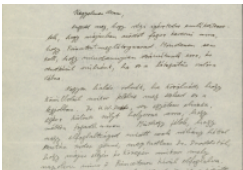
[Tovább a galéria oldalára](#) [13]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 [é. n.] november 16.

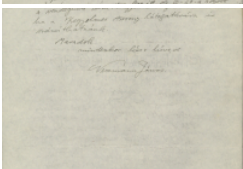
Neumann ebben a levelében nem fogalmaz egyértelműen. Habár „feleséget” ír, mégis a datálás kikövetkeztetése után egyértelmű, hogy nem Dán Kláráról ír. Marietta – Neumann elmondása szerint – ekkor úgy gondolta, hogy a fővárosban, Washingtonban élne ezt követően. Neumann szeretné a jóindulatú figyelmébe ajánlani Pelényinek, és bízik abban, hogy a követséggel Marietta meg fogja találni az összeköttetést. Pelényi 1938. január 11-én keltezett válaszában[22] így fogalmaz Neumann válaszáról: „it will turn out for the best.”

A további levelekből kiderül: Neumann továbbra is szeretné, hogy Pelényi ellátogasson hozzá Princetonba, Dodds igazgató pár napig Princetonban vendégül látná Pelényit május folyamán (lásd az 5. számú dokumentumot!): a levelezésből azonban kiderül, hogy a látogatásból 1938 májusában sem lesz semmi. Mindeközben Neumann egy, későbbi baltimore-i előadójáról is kapunk információt (erről a márciusi utazásról többet sajnos nem tudunk), amely kapcsán felveti, hogy Washingtonban személyes látogatást is hajlandó tenni a követnél (lásd a 6. számú dokumentumot!).

5. számú dokumentum

[14]

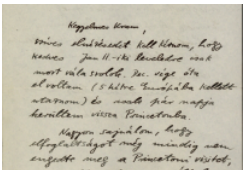

[15]

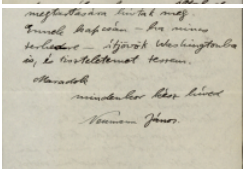
[Tovább a galéria oldalára](#) [16]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 [é. n.] április 20.

6. számú dokumentum

[17]

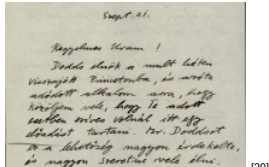

[18]

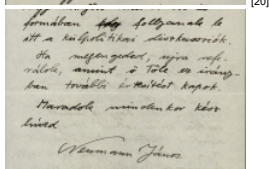
[Tovább a galéria oldalára](#) [19]

A levelezés a második világháború alatt is folytatódott. A konfliktus első hónapjában Neumann továbbra sem tett le arról, hogy a magyar követ előadást tartson Princetonban – ezt Dodds elnök is támogatta. Neumann viszont úgy fogalmaz most az előadással kapcsolatban, hogy az elnök „amíg világosan látja, hogy mi a princetoni hallgatóság reakciója az európai háborúra, és amíg ő végleg elhatározta, hogy milyen mértékben és formában folyjanak le itt a külpolitikai diskussziók”, addig még nem tudja, hogy ez mikor valósulhat meg. (lásd az 7. számú dokumentumot!) Ekkor már a háború javában zajlott: mindenki óvatosabb volt, és várta a híreket. Eltelik négy nap, mire választ kap Neumann. Itt már azt írja Pelényi, hogy elvből nem híve az előadásoknak, mert azokat propagandának tartja, s a mai viszonyok között nehéz lenne előadást tartania. Ehelyett inkább négyszemközt beszélgetne, amelynek elsődleges célja a személyes ismerkedés lehetne. Kérte, hogy álláspontját Dodds is értesse meg.[23] A válasz nem is vár sokáig, ugyanis október 3-án már azt írja Neumann, hogy Dodds elnök már mindenről tud és ettől függetlenül nagyon szeretné Princetonba látni, ahogyan ő maga is (lásd a 8. számú dokumentumot!).

7. számú dokumentum

[20]

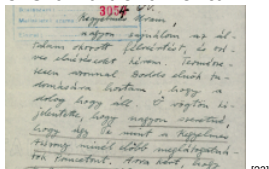

[21]

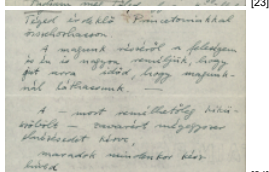
[Tovább a galéria oldalára](#) [22]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 [é. n.] szeptember 21.

8. számú dokumentum

[23]

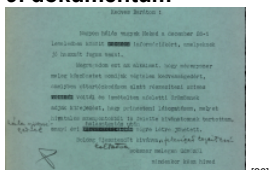
[24]

[Tovább a galéria oldalára](#) [25]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 [é. n.] október 3.

Az utolsó levél, amelyet itt az Országos Levéltárban a Neumann-Pelényi levelezésben olvashatunk, 1939. december 29-én kerül ki Pelényi kezéből. Ebben megköszöni, hogy végre ott lehetett Princetonban. Végül tehát összejött az a bizonyos látogatás– és talán az előadás is – 1939 októbere-decembere között egy jelenleg meg nem határozható időpontban, amelynek ügyében közel négy évig levelezett Neumann és Pelényi. Az irat egyébként egy piszkozat, amelyet a javítások figyelembevételével küldtek el Princetonba. A papírlap alján, jobb oldalt O. Karikás[24] aláírást fedezhetünk fel, aki nem más, mint Karikás Otília, Pelényi követségi munkatársa Washingtonban (lásd a 9. számú dokumentumot!).

9. dokumentum

[26]

[Tovább a galéria oldalára](#) [27]

Jelzet: HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1939. december 29.

A korabeli újságokat olvasva, legyen az a magyar vagy épp amerikai, egyáltalán nem említették meg ezt a találkozót. Ennek okát a kutatás jelenlegi állása szerint nem tudjuk felfedni. Nagyon valószínű azonban, hogy a találkozó elég zártkörű lehetett, vagy épp nem hivatalos, baráti látogatás lett belőle, hogy ne legyen politikai felhangja.

A Neumann leveleket magába fogadó vékonyka dosszié egy olyan piszkozatot is tartalmaz, amelyen nem szerepel dátum. Ezen írásában Pelényi kifejti: kívánatosnak tartja, hogy Princetonba utazzon, valamint meglátása szerint Neumann a magyar kultúrának kiváló befolyást és tekintélyt szerzett. Amint olvashattuk, még a jelentéktelennek tűnő, vékony dossziékban található kis számú dokumentumok is sok információval szolgálhatnak. Itt elsősorban Pelényi princetoni meghívását kísérhetjük figyelemmel (1935 és 1939 között), amelynek szervezését Neumann János intézte, és amely törekvése végül sikerrel zárult. A levelek alapján emellett nyomon követhetjük Neumann életének meghatározó pillanatait is. Például azokat, hogy mikor és merre járt, milyen kapcsolatai voltak, mi zajlott a magánéletében. Izgalmas időszakot követhetünk nyomon a leveleknek köszönhetően, és egyben bepillantást nyerhetünk Neumann János életének ezen rövidke szakaszába is.

[1] HU-MNL-OL-K 106-125-1939

[2] Neumann János levelezését tudósokkal a Fizikai Szemle hasábjain mutatták be korábban. Lásd: GYÖRGYI GÉZA: Neumann János levelei Ortvay Rudolffhoz. *Fizikai Szemle*, 1972. 12. sz. 357-369., SZENTIVÁNYI TIBOR: Neumann János újabb levelei Ortvay Rudolffhoz. *Fizikai Szemle*, 1979. 10. sz., 380-389., NAGY FERENC: Bay Zoltán és Neumann János levelezése. *Fizikai Szemle*, 1989. 3. sz. 82-96.

[3] A levél jelzete: HU-MNL-OL-K 106-125/1939 1939. szeptember 21. In: *Nyomot Hagytak: Évszázadok-személyiségek-aláírások*. Főszerk.: NÉMETH LÁSZLÓ SÁNDOR. Budapest, 2017. 155.

[4] Pelényi irathagyatékát jelenleg a Hoover Intézet őrzi Kaliforniában: <https://oac.cdlib.org/findaid/ark:/113030/kt0c6030w7/?query=pelenyi> [28]

[5] Lásd: BORBÁNDI GYULA: A Teleki-Pelényi terv nyugat magyar ellenkormány létesítésére. *Új látóhatár*, 1966. 2. sz. 155-170.

[6] Ortvay Rudolf 1885. január elsején született Miskolcon. Tanulmányait Budapesten, Göttingenben, Zürichben és Münchenben folytatja, végül Kolozsvárra kerül, mint fizikus, egyetemi tanár. A menekülő kolozsvári magyar egyetemmel Budapestre érkezik, majd nem sokkal később a szegedi Ferenc József Tudományegyetem tanára, később az egyik tanszék alapítója lett. 1925-ben az MTA levelező tagjává választották. 1929 őszétől a fővárosban szervezte az elméleti modern fizika előadásait, ahova Neumann Jánost is meghívta, mind vendégelőadót. 1945. január 2-án önkézzel vetett véget az életének.

[7] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1935. február 8.

[8] Wigner Jenő 1902-ben, Budapesten látta meg a napvilágot. Középiskolai tanulmányait a Fásori Evangélikus Gimnáziumban végezte el. A Műegyetem vegyészmérnöki karát hamar elhagyva Németországban tanult tovább, de ott is inkább fizikával foglalkozott. Ekkor ismerkedett meg Gábor Dénessel és Szilárd Leóval. 1933-ban döntött úgy, hogy Amerikában marad és az atommagfizika felé fordul. 1963-ban megosztott fizikai Nobel-díjban részesül. 1995-ben hunyt el Princetonban.

[9] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1935. február 21.

[10] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1935. november 13.

[11] Dr. Harold Willis Dodds a Pennsylvania-i Uticában született. 1917-ben mesterdiplomát szerzett Princetonban, majd a Pennsylvaniai Egyetemen doktori címet szerzett politikatudományból. 1920-ban kinevezték a Nemzeti Önkormányzati Liga titkárává és a Liga havi folyóiratának szerkesztőjévé, mely tisztségeket 1933-ig töltötte be. 1934 és 1937 között a Liga elnöke volt. Amellett, hogy közel negyed évszázadon át a Princeton elnöke volt, Dr. Dodds számos kormányzati szervezetnél szolgált állami és nemzeti szinten. 1980-ban, 91 éves korában hunyt el.

[12] Luther Pfahler Eisenhart 1876-ban született Yorkban (Pennsylvania). Doktori fokozatát 1900-ban a John Hopkins Egyetemen szerezte. Eisenhart központi szerepet játszott a huszadik század eleji amerikai matematikában. A Princeton Egyetem matematika tanszékének elnökeként, majd 1933 és 1945 között az ottani Graduate School dékánjaként tevékenykedett. 1933-ban a Princeton Egyetem matematikai tanszékének elnöke volt, majd később az ottani Graduate School dékánja lett. Az általános relativitáselmélet matematikai hátterének kidolgozása alatt együtt dolgozott Einsteinnel és Neumann Jánossal is. 1965-ben hunyt el Princetonban.

[13] Abraham Flexner német eredetű, bevándorló zsidó család sarjaként látta meg a napvilágot 1866-ban. Flexner a John Hopkins Egyetemre járt. Az egyetem elvégzése után visszatért Louisville-be, hogy latint és görögöt tanítson az ottani középiskolában. Később a Harvardon pszichológiából szerzett diplomát, és egy évet töltött a berlini és a heidelbergi egyetemen. Flexner élete nagy részét az oktatásnak szentelte, és igyekezett jobban megérteni annak helyét a társadalomban. Megkérdőjelezte a felsőoktatás szerepét Amerikában, igyekezett megérteni az amerikai egyetem helyét, és elkötelezte magát az Egyesült Államok orvosképzési rendszerének javítása mellett. Flexner 1959. szeptember 21-én, 92 éves korában halt meg.

[14] Ezen időszak alatt Teleki Pál a következő tisztségeket viselte: a Képzési Tanács elnöke (1936-37), a Műegyetem rektora (1937-38), a Felsőház tagja (1937), majd vallás- és közoktatásügyi miniszter (1938).

[15] Teleki Pál több ízben járt az USA-ban, utazásainak egy része a Carnegie Alapítvány jóvoltából valósulhatott meg, amely utak során több rendezvényükön is részt vett. Az alapítvány célja volt, hogy a nemzetek közötti együttműködést elősegítse és az Egyesült Államok aktív nemzetközi szerepvállalását is nagyban támogassa. Lásd: ANDZSANS-BALOGH KORNÉL: Carnegie Alapítvány a Nemzetközi Békéért / Carnegie Endowment for International Peace (CEIP). *Grotius.hu*, 2009. december 9. http://www.grotius.hu/doc/pub/MUYOZB/2009_147_andzsans_balogh_kornel_carnegie.pdf ^[29]

[16] Pelényi János ellátta Magyarország képviselőtét Kubában és Mexikóban is. Lásd: *Külgügyi Közlöny*, 1937. 9. sz. 51.

[17] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1936. december 18.

[18] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1937. május 13.

[19] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1937. június 3.

[20] *The New York Times*, 1937. június 23., 20.

[21] Látogatása magánjellegű lehetett (lehetséges, hogy ekkor ismeri meg Dán Klárát, a leendő második feleségét) ugyanis nem maradt fenn arról információ, hogy miért és meddig volt Európában. Levelében is csak annyit ír erről Neumann, hogy Franciaországban és Ausztriában pár hétig volt, míg Magyarországon csak rövid ideje tartózkodik.

[22] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1938. január 11.

[23] HU-MNL-OL-K 106-125-1939 1939. szeptember 25.

[24] *Külgügyi* ^[30] *Közlöny*, 1940. 2. sz., 13.

Címkék:

[Neumann János](#) ^[31]

[Pelényi János](#) ^[32]

[levelezés](#) ^[33]

[Amerikai Egyesült Államok](#) ^[34]

Kiadás: 23. évfolyam (2023) 1. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/neumann-janos-autograf-levelei-a-magyar-nemzeti-leveltar-oroszagos-leveltaraban>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/neumann-janos-autograf-levelei-a-magyar-nemzeti-leveltar-oroszagos-leveltaraban>

[2] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/neumann.jpg>

[3] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193901.jpg>

[4] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/1-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193902.jpg>

[5] <https://www.archivnet.hu/1-szamu-dokumentum>

[6] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193912.jpg>

[7] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193913.jpg>

[8] <https://www.archivnet.hu/2-szamu-dokumentum>

[9] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/3-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193905.jpg>

[10] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/3-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193906.jpg>

[11] <https://www.archivnet.hu/3-szamu-dokumentum>

[12] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193916.jpg>

[13] <https://www.archivnet.hu/4-szamu-dokumentum>

[14] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193910.jpg>

[15] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193911.jpg>

[16] <https://www.archivnet.hu/5-szamu-dokumentum>

[17] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/6-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193903.jpg>

[18] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/6-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193904.jpg>

[19] <https://www.archivnet.hu/6-szamu-dokumentum>

[20] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193907.jpg>

[21] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193908.jpg>

[22] <https://www.archivnet.hu/7-szamu-dokumentum>

[23] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193914.jpg>

[24] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-szamu-dokumentum/humnlolk01060125193915.jpg>

[25] <https://www.archivnet.hu/8-szamu-dokumentum>

[26] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/9-dokumentum/humnlolk01060125193909.jpg>

[27] <https://www.archivnet.hu/9-dokumentum>

[28] <https://oac.cdlib.org/findaid/ark:/13030/kt0c6030w7/?query=pelenyi>

[29] http://www.grotius.hu/doc/pub/MUYOZB/2009_147_andzsans_balogh_kornel_carnegie.pdf

[30] <https://www.archivnet.hu/about%3Ablank>

[31] <https://www.archivnet.hu/cimkek/neumann-janos>

[32] <https://www.archivnet.hu/cimkek/pelenyi-janos>

[33] <https://www.archivnet.hu/cimkek/levelezes>

[34] <https://www.archivnet.hu/cimkek/amerikai-egyesult-allamok>